

Protokoll fört vid pleniföredragning

Social- och miljöavdelningen
Hälsa- och sjukvårdsbyrån, S3

Närvarande
VT, HJ, RH, AH-J, AH, FK, CW

Frånvarande
AR

Justerat
Omedelbart

Ordförande
Lantråd
Veronica Thörnroos

Föredragande
Minister
Annette Holmberg-Jansson

Protokollförare
Landskapsläkare
Knut Lönnroth

Nr 90

Utlåtande om regeringens proposition med förslag till lagar om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar och temporär ändring av lagen om transportservice.

ÅLR 2021/10171

195 S3

Beslut

Landskapsregeringen beslöt att skicka utlåtande till riksdagens social- och hälsovårdsutskott enligt **bilaga S321P65**.

Hänvisning
Er begäran om utlåtande 26.11.2021

Social- och hälsovårdsutskottet
FIN-00102 RIKSDAGEN

Kontaktperson
Landskapsläkare Knut Lönnroth,
+358 (0)18 25000 (växel)
knut.lonnroth@regeringen.ax

stv@riksdagen.fi

Ärende

Utlåtande om regeringens proposition med förslag till lagar om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar och temporär ändring av lagen om transportservice

Landskapsregeringen har 26.11.2021 mottagit en begäran från riksdagens social- och hälsovårdsutskott gällande regeringens proposition med förslag till lagar om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar och temporär ändring av lagen om transportservice.

Enligt 28 § 2 mom. i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) ska landskapet Ålands utlåtande inhämtas innan lagar som har särskild betydelse för landskapet stiftas. Landskapsregeringen konstaterar att den mycket korta beredningstiden medför att landskapsregeringen svårigen har kunnat bilda sig en heltäckande uppfattning i ärendet och gett alla för Åland eventuella relevanta synpunkter.

Covid-19-intyg vid ankomst till Finland

Statsrådet föreslår att 16 c § 2 mom. i smittskyddslagen inte förlängs. Det får konsekvensen att det efter 31.12.2021 inte längre finns undantag från skyldigheten att visa upp intyg och delta i test för personer som under de 14 dygn som föregått ankomsten till Finland endast har vistats i länder eller områden där covid-19-incidensen eller utbredningen av en virusvariant inte medför någon särskild risk för spridning av epidemin i förhållande till covid-19-incidensen eller utbredningen av virusvarianten i Finland.

I lagförslaget hänvisas till förhandsinformation att EU-kommissionen i slutet av november 2021 kommer publicera ett förslag till en ny riskbedömningsmodell för resor. Enligt propositionen är kommissionens mål att övergå från en landspecifik bedömning till en passagerarspecifik bedömning, varvid det i stället för modellen som grundar sig på incidens och positiva test krävs EU:s eller ett motsvarande covidintyg av alla passagerare

oavsett avreseland. EU-kommissionen nya riskbedömningsmodell stöder enligt statsrådet att 16 c § 2 mom. stryks.

Sedan lagförslaget skrevs har EU-kommissionen publicerat ett pressmeddelande om den nya ny riskbedömningsmodellen för resor

(https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6186) samt annan detaljerad information

(https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_21_6281). Av dessa framgår bland annat att medlemsstaterna ska göra undantag för inresande från

grönlistade länder eller regioner och att definitionen av grönlistade länder eller regioner ändras så att hänsyn tas även till vaccinationstäckning. Kommissionen skriver att inga

restriktioner ska gälla för resande från gröna länder. Dessutom ska undantag göras bland annat för gränspendlare. Landskapsregeringen konstaterar därmed att det som EU-

kommissionen föreslår inte i sin helhet har beaktats när statsrådet förslår att 16 c § 2 mom. inte ska förlängas. Landskapsregeringen anser att 16 c § 2 mom. måste finnas kvar

och anpassas till EU-kommissionens riskbedömningsmodell. Landskapsregeringen anser vidare att social- och hälsovårdsministeriets ofullständiga och delvis felaktiga utredning

av gällande hälsosäkerhetsåtgärder i trafiken mellan Åland och Sverige behöver revideras på ett sådant sätt att begreppet gränspendlare kan appliceras för personer som

regelbundet reser mellan Åland och Sverige (se bilaga skrivelse ÅLR 2021/9876 från 18.11.2021).

Gällande 16 a och b § konstaterar landskapsregeringen, liksom tidigare (se tidigare utlåtanden), att den utvärdering av testning av inresande till Åland från utlandet som

gjorts inte redovisas i detaljmotiven till detta lagförslag. Utvärderingen, som uppdaterats gällande samtliga testade till 28.11.2021, har hittills inte visat på någon uppenbar nytta av

inresetestningarna på Åland.

Landskapsregeringen ifrågasätter lagförslagets förenlighet med de grundläggande fri- och rättigheterna, proportionalitetsprincipen samt riksdagens grundlagsutskotts

utlåtanden (GrUU 26/2021 och 35/2021 rd.) och social- och hälsovårdsutskotts

betänkanden (ShUB 25/2021 och 18/2021 rd.) i frågan. Landskapsregeringen hänvisar i övrigt till tidigare utlåtanden, senast landskapsregeringens skrivelse från 18.11.2021 (ÅLR

2021/9876).

Nationell tillämpning av EU:s digitala covidintyg

I lagförslagets detaljmotivering konstateras att det i nuläget inte finns några närmare uppföljningsdata om den nationella tillämpningen av EU:s covidintyg. Det enda som

redovisas är att enligt Institutet för hälsa och välfärd (THL) har verksamhetsutövare och andra aktörer laddat ner läsapplikationen för EU:s covidintyg ca 80 000 gånger i

applikationsbutikerna. Landskapsregeringen konstaterar att en förlängning av 58 i § i lagen om smittsamma sjukdomar föreslås utan att evidens redovisas för dess direkta

smittskyddseffekter eller effekter på vaccinationstäckning.

Giltighetstid

Landskapsregeringen bedömer att den föreslagna giltighetstiden till 30.6.2022 inte är motiverad, i synnerhet vad gäller förlängning av bestämmelserna om covid-19-intyg vid ankomst till Finland.

Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden ansett det viktigt att restriktionerna genast upphör när det är möjligt. Bestämmelserna föreslås enligt lagförslaget gälla tills befolkningen enligt THL:s bedömning fått en full vaccinationsserie samt befolkningens motståndskraft mot sjukdomen covid-19 och mot eventuella virusmutationer är så god att åtgärderna inte längre enligt nuvarande kunskap kan betraktas som nödvändiga. Enligt lagförslaget har THL i ett utlåtande till social och hälsovårdsministeriet 1.11.2021 bedömt att bestämmelsernas giltighetstid behöver förlängas till och med 30.4.2022. Lagförslaget innehåller ingen ytterligare motivering varför bestämmelserna föreslås vara i kraft ytterligare två månader tills 30.6.2022.

Bestämmelser om begränsningar av förplägnadsrörelsers verksamhet

Lagförslaget innehåller inga ändringar i sak vad gäller bestämmelser om begränsningar av förplägnadsrörelsers verksamhet i 58 a-b §§ i smittskyddslagen. Landskapsregeringen har i flera tidigare utlåtanden under pandemin konstaterat att regionala organ bättre anpassat kan ta ställning till eventuella begränsningar och åtgärder som krävs för att bekämpa covid-19-epidemin och att bestämmelserna i 58 a § i smittskyddslagen skiljer sig från många andra befogenheter i lagen då begränsningar ska fastställas centralt genom förordning av statsrådet och inte genom förvaltningsbeslut regionalt.

Även grundlagsutskottet har noterat att strukturen hos den gällande och den föreslagna 58 a § skiljer sig från många andra befogenheter enligt lagen om smittsamma sjukdomar i och med att det inte anvisas att begränsningar ska fastställas genom förvaltningsbeslut utan genom förordning av statsrådet. Utgångspunkterna för den föreslagna regleringen skiljer sig således från utgångspunkten i 30 § 9 punkten i självstyrelselagen, enligt vilken landskapsregeringen eller någon annan myndighet som anges i landskapslag har behörighet att sköta uppgifter enligt lagen om smittsamma sjukdomar (se t.ex. GrUU 31/2020 rd, s. 5-6 och GrUU 9/2021 rd., stycke 14-15).

Enligt 18 § 13 och 22 punkten i självstyrelselagen för Åland faller näringsverksamhet med vissa undantag och tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker inom lagtingets lagstiftningsbehörighet. Landskapsregeringen anser fortsatt att 58 a § i smittskyddslagen är problematisk och att regleringen faller inom lagtingets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelsen borde oavsett ändras så att landskapsregeringen regionalt utgående från Ålands särförhållanden och utgående från tillämplig landskapslagstiftning samt förvaltningsbehörigheten inom smittskydd enligt 30 § 9 punkten i självstyrelselagen ges

stöd att på Åland genom förvaltningsbeslut begränsa förplägnadsrörelers öppethållningstider och serveringstider.

Tillsyn

Landskapsregeringen konstaterar liksom tidigare att de temporära bestämmelserna innebär ökade arbetsuppgifter då landskapsregeringen är den myndighet som övervakar efterlevnaden av åläggandena och begränsningarna. De fortsatt utökade arbetsuppgifterna och kostnader som är kopplade till de temporära bestämmelserna i smittskyddslagen måste ersättas om de temporära bestämmelserna förlängs. Dessa kostnader omfattas inte i finansieringen av självstyrelsen och en särskild ersättning för landskapet Åland krävs.

Avslutning

Sammantaget ifrågasätter landskapsregeringen proportionaliteten i lagförslaget. Landskapsregeringen anser inte heller att den föreslagna giltighetstiden till 30.6.2022 är motiverad.

Landskapsregeringen har i övrigt inga särskilda synpunkter på de ändringar som föreslås i lagförslaget.

Lantråd

Veronica Thörnroos

Minister

Annette Holmberg-Jansson

FÖR KÄNNEDOM

Ålands lagting, självstyrelsepolitiska nämnden, susanne.eriksson@lagtinget.ax
Statsrådets kansli, registratorskontoret@vnk.fi
Heidi Kaila, statsrådets kansli, heidi.kaila@gov.fi
Anne Kumpula, social- och hälsovårdsministeriet, anne.kumpula@gov.fi
Viveca Arrhenius, social- och hälsovårdsministeriet, viveca.arrhenius@gov.fi
Maija Neva, social- och hälsovårdsministeriet, maija.neva@gov.fi
Liisa Katajamäki, social- och hälsovårdsministeriet, liisa.katajamaki@gov.fi
Mikaela Nylander, justitieministeriet, mikaela.nylander@gov.fi
Mats Löfström, riksdagsledamot, mats.lofstrom@riksdagen.fi
Janina Groop-Bondestam, justitieministeriet, janina.groop-bondestam@gov.fi
Noora Löfström, statsrådets kansli, noora.lofstrom@gov.fi

BILAGA

Ålands landskapsregerings skrivelse ÅLR 2021/9876 av den 18.11.2021

Hänvisning
Ert promemoriautkast 5.11.2021

Social- och hälsovårdsministeriet
PB 33
FIN-00023 STATSRADET

Kontaktperson
Knut Lönnroth, +358 (0)18 25000 (växel)
knut.lonnroth@regeringen.ax

kirjaamo@stm.fi

Ärende

Skrivelse om social- och hälsovårdsministeriets promemoriautkast gällande hälsosäkerhetsåtgärder i trafiken mellan Åland och Sverige

Tjänstemän från landskapsregeringen blev 16.10.2021 inbjudna till ett muntligt hörande angående social- och hälsovårdsministeriets promemoriautkast gällande hälsosäkerhetsåtgärder i trafiken mellan Åland och Sverige.

Enligt 33 § i självstyrelselagen (1991:71) för Åland ska landskapsregeringens utlåtande inhämtas innan statsrådet utfärdar föreskrifter som uteslutande gäller landskapet eller som annars har särskild betydelse för landskapet. Beaktande det skriftliga materialet och betydelsen av att ministeriet inför ett möte i frågan förstår landskapsregeringens inställning har landskapsregeringen valt att skriftligen ge sina synpunkter i frågan i stället för att delta i ett möte. Landskapsregeringen har dock beredskap att delta i ett möte i ärendet framöver och föreslår att både justitieministeriet och justitiekanslersämbetet får möjlighet att delta vid ett sådant.

Promemoriautkastet innehåller sådana felaktigheter att den måste omarbetas i grunden. Konklusionen att ålänningarna inte har någon särskild ställning när det gäller rätten att utöva näring eller kultur strider direkt mot självstyrelselagen för Åland och hela syftet med självstyret som är att bevara ålänningars svenska språk, kultur och lokala traditioner. Utöver att självstyrelselagen för Åland inte beaktats i promemorian så har även Ålandsöverenskommelsen av den 27 juni 1921 utelämnats där följande framkommer: "1. Finland, som är beslutet att säkerställa och garantera Ålandsöarnas befolkning bevarandet av dess svenska språk, kultur och lokala traditioner, förbinder sig att utan dröjsmål införa följande garantier i självstyrelselagen för Ålandsöarna av den 7 maj 1920: [...]". Därutöver anser landskapsregeringen att ärendet inte hanterats tidsmässigt på ett korrekt sätt från social- och hälsovårdsministeriet. Detta skulle vara en snabbutredning där landskapsregeringen nu först efter en månad kontaktas.

Social- och hälsovårdsministeriet föreslår i promemoriautkastet att de epidemiologiska kriterier som används i statsrådets förordning, vilken kan utfärdas med stöd av 16 c § 2 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar (FFS 1227/2016, nedan smittskyddslagen), bör framöver tolkas så att Sveriges gränskommuner till Åland befrias från intygs- och testskyldigheterna på samma grunder som gränskommunerna i norr. Samtidigt slår social- och hälsovårdsministeriet fast att bemyndigandet om att utfärda förordning endast är bundet till covid-19-incidensen och utbredningen av en virusvariant, vilket innebär att inga andra befrielsegrunder kan beaktas i förordningen. Man förtydligar detta ytterligare genom att ange följande kriterier för att länder och områden ska kunna inkluderas i förordningen: incidensen av covid-19-fall i förhållande till folkmängden under uppföljningsperioden är mindre än 25 per 100 000 invånare, andelen positiva covid-19-testresultat är inte större än andelen positiva test som rapporterats i olika områden i Finland och utbredningen av en virusvariant medför inte någon särskild risk för spridning av covid-19-epidemin till Finland. Social- och hälsovårdsministeriet anser att det inte finns laglig grund för att i nuläget befria vare sig Sveriges gränskommuner till Åland eller gränskommunerna i Sverige och Norge vid gränsen i norr från intygs- och testskyldigheterna på basis av gränskommunstatus.

Trots detta redovisar social- och hälsovårdsministeriet i promemoriautkastet att undantag tidigare gjorts för gränskommunerna i Sverige och Norge vid gränsen i norr just baserat på gränskommunstatus. Även landskapsregeringen konstaterade i utlåtande (14.10.2021, ÅLR 2021/8893) att gränskommunerna i Norge undantogs i statsrådets förordning 15.10.2021 trots att incidensen var högre än 25/100 000 under 14 dagar. I brev (2.9.2021, ÅLR 2021/7486) angående statsrådets förordning om undantag från skyldigheten att visa upp covid-19-intyg och delta i covid-19-test (FFS 804/2021, utfärdad 31.8.2021) konstaterade landskapsregeringen att statsrådet i den förordningen hade undantagit alla fyra svenska gränskommuner längs landgränsen mellan Sverige och Finland trots att endast en av dem då hade en incidens under det gränsvärde som då användes (10 fall per 100 000 invånare de senaste 14 dagarna). Det är därmed uppenbart att det funnits andra faktorer som har vägts in då gränskommunerna i Sverige och Norge vid gränsen i norr befriats från intygs- och testskyldigheterna. **Landskapsregeringen konstaterar att statsrådets förordningar från 31.8.2021 samt 15.10.2021 strider mot bemyndigandet om att utfärda förordning med stöd av 16 c § 2 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar.**

Social- och hälsovårdsutskottet föreslog i sitt betänkande 13.10.2021 att den grundläggande bestämmelsen om bemyndigande att utfärda förordning i 16 § 2 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar (FFS 1227/2016) preciseras genom att det till bestämmelsen fogas ett omnämnande av incidensen av covid-19 i det land eller den region som avses i bestämmelsen i förhållande till incidensen av covid-19 i Finland eller utbredningen av en virusvariant (ShUB 25/2021 rd). Om gränsen för incidensen fastställs så att den är lägre än Finlands incidenstal får diskrepansen inte vara betydande. I social-

och hälsovårdsministeriets promemoriautkast föreslås att incidensgränsvärdet fortsatt ska vara 25/100 000 de senaste 14 dagarna. Finland har nu en 14-dagarsincidens på ca 200/100 000. Gränsvärdet föreslås således vara ca en åttondel av incidensen i Finland, vilket är en betydande diskrepans. **Landskapsregeringen konstaterar att social- och hälsovårdsministeriets promemoriautkast inte är förenligt med social- och hälsovårdsutskottets betänkande.**

Enligt ECDC var 14-dagars incidensen under vecka 44-45 år 2021 betydligt lägre i Sverige (80/100 000) än i Finland (200/100 000).¹ Antalet dödsfall i covid-19 var under samma period 2 per 1 000 000 i Sverige och 13 per 1 000 000 i Finland. Andel positiva test var liknande i Sverige och Finland. Skillnaden i incidens kan inte förklaras av skillnad i antal test tagna. **Landskapsregeringen konstaterar att de föreslagna kriterierna för undantag strider mot EU:s gemensamma principer, enligt vilka personer som reser från Sverige ska undantas från skyldigheten att visa upp covid-19-intyg och delta i covid-19-test vid inresa till Finland.**

Landskapsregeringen har tidigare redovisat erfarenheterna från testning av inresande till Åland utförda sedan 12.7.2021 (se tidigare utlåtande) samt bedömningen att denna testning inte haft några identifierbara positiva effekter. Denna bedömning står fast efter uppföljning av samtliga test tagna till och med 17.10.2021.

I övrigt hänvisas till landskapsregeringens tidigare utlåtanden i ärendet 2.9.2021 (ÅLR 2021/7486) och 14.10.2021 (ÅLR 2021/8893) samt GrUU 35/2021 rd och ShUB 25/2021 rd.

Sammanfattningsvis konstaterar landskapsregeringen att det inte finns något stöd i smittskyddslagen för att undanta vissa gränskommuner från intygs- och testskyldigheterna på basis av gränskommunstatus. Landskapsregeringen konstaterar vidare att ett gränsvärde på 25 / 100 000 strider mot social- och hälsovårdsutskottets betänkande. Landskapsregeringen anser att den enda åtgärden som är förenlig med smittskyddslagen är att helt undanta Sverige från skyldigheten att visa upp covid-19-intyg och delta i covid-19-test vid inresa till Finland. Landskapsregeringen har 16.11.2021 kontaktat justitiekanslern i ärendet.

Vicelantråd

Harry Jansson

¹ <https://gap.ecdc.europa.eu/public/extensions/COVID-19/COVID-19.html#eu-eea-daily-tab>

Minister

Annette Holmberg-Jansson

FÖR KÄNNEDOM

Ålands lagting, självstyrelsepolitiska nämnden, susanne.eriksson@lagtinget.ax
Statsrådets kansli, registratorskontoret@vnk.fi
Thomas Blomqvist, nordisk samarbetsminister, thomas.blomqvist@gov.fi
Anna Hallberg, nordisk samarbetsminister, anna.hallberg@gov.se
Heidi Kaila, Statsrådets kansli, heidi.kaila@gov.fi
Anne Kumpula, Social- och hälsovårdsministeriet, anne.kumpula@gov.fi
Viveca Arrhenius, Social- och hälsovårdsministeriet, viveca.arrhenius@gov.fi
Justitiekanslersämbetet, registratur@okv.fi
Mikaela Nylander, justitieministeriet, mikaela.nylander@gov.fi
Mats Löfström, riksdagsledamot, mats.lofstrom@riksdagen.fi
Claes Hammar, generalkonsul på Åland, claes.hammar@gov.se
Janina Groop-Bondestam, Justitieministeriet, janina.groop-bondestam@gov.fi
Noora Löfström, Statsrådets kansli, noora.lofstrom@gov.fi